

RĂSCOALA DIN 1907 ÎN TELEORMAN

STELUȚA PĂTRAȘCU*

Lumea a fost șocată de propagarea răscoalei în toată România, începută în martie 1907 în nordul Moldovei unde cei mai mulți arendași erau evrei, răscoala a avut inițial un caracter antisemit. În Muntenia ea capătă un caracter general anti-moșieresc și anti-arendășesc, țărani cerând pământ.

Unele caracteristici ale răscoalei din Teleorman sunt diferite de restul țării: extinderea ei în același timp în comune diferite spațial s-a datorat rezerviștilor care s-au retras după participarea la răscoala din Alexandria; catalizatorul în acest județ a fost orașul nu satul: la Călinești pe 10 martie „s-a sunat din goarnă și când oamenii s-au adunat, au început a le spune că în oraș a izbucnit răscoala, ei n-au voit să meargă la cazarmă, ci s-au întors în sat pentru a face și ei cum s-a făcut la Alexandria¹”; conducătorii răscoalei în general au fost rezerviștii care au imprimat un anumit ritual al răscoalei teleormănene. În toate localitățile unde a avut loc răscoale se chemau sătenii prin sunarea goarnei, prin tras clopotele și bătut de tobe. Chemarea la răscoală suna mai mult cu chemarea la armată.

În esență răscoala din Teleorman nu a ieșit din cadrul general al răscoalei: gradul de intensitate s-a datorat condițiilor precare de viață pentru cei mai mulți locuitori văzută prin lipsa pământului, a izlazului și a învoielilor agricole grele; ca modalitate de desfășurare răscoala a însemnat distrugerea tuturor bunurilor imobile: conace, magazine, prăvălii; însușirea celor mobile: grâne, animale, obiecte, bani etc.; cei mulți dintre participanți s-au folosit de evenimente pentru a distruge concurența, au fost distruse în acest sens toate prăvăliile evreiești și grecești din Alexandria și Zimnicea.

Motivațiile au fost diverse: politice: reprezentanți ai Partidului Liberal învățători, arendași, cârciumari, consilieri comunali, care făceau politică de opoziție; economice: reprezentate de învoieli agricole oneroase și lipsa pământului; sociale: starea de sărăcie extraordinară a țăranului teleormănean care trăia foarte greu în cel mai bogat județ al țării. Acest lucru se poate vedea din nivelul scăzut de trai și după gradul de incultură a locuitorilor. După chestionarul realizat în 1905 de G. D. Scraba în județul Teleorman existau 5 287 de bordeie, fiind astfel primul județ din Muntenia și al treilea din țară².

* Muzeul Județean Teleorman.

¹ Marea răscoală a țăranilor din 1907, p. 374.

² G. D. Scraba, Starea socială a satei, București, 1907, p. 19.

Această realitate a unui județ bogat care dădea cele mai mari cantități de cereale și cu toate acestea având o populație săracă și analfabetă se datora stăpânirii pământului de către un număr mic de proprietari. Județul Teleorman avea o suprafață de 476.000 ha ocupând locul cinci printre județele de câmpie după Ialomița, Dolj, Vlașca și Brăila. Din această suprafață 286.663 ha erau teren arabil.

Situația proprietății moșierești în anii premergători răscoalei se prezenta astfel: 9 moșii între 10-15.000 de hectare, 7 moșii între 5-10.000 de hectare, 10 moșii între 4-5.000 de hectare, 27 moșii între 2-4.000 de hectare, 124 moșii între 1-2.000 de hectare. Spre exemplu din prima categorie făceau parte moșiile aparținând Irinei Dumba din Bragadiru și Societății de Asigurări „Națională” Efta Tanasievici din Mavrodin. Alți mari moșieri erau: Sturza, Carp, Cantacuzino toți trei în comuna Vișoara, Vorvoreanu la Brânceni, Zoe Slătineanu la Lissa, C. Olănescu la Orbeasca de Jos, Irina Câmpineanu și A. Bellu la Tătărești de Sus. Urmărind situația prezentată de prefect cu privire la distrugerile din 1907 se observă că pagubele cele mai însemnate au fost în aceste comune³.

Răscoala din 1907 în Alexandria

Dacă la 8 martie toate județele din Moldova erau răsculate și se aștepta la propagarea ei în rândurile țăranilor din Râmnicul-Sărat și din Buzău surpriza a venit dintr-un județ mult mai îndepărtat. Astfel: „în seara de 9 martie, rezerviștii din Teleorman, concentrați la Alexandria pentru a fi porniți la Turnu-Măgurele s-au răsculat [...] A doua zi se auzea ca izbucnise dezordini pe mai multe puncte ale județului Teleorman și Vlașca cu un caracter mai grav decât în Moldova”⁴.

Motivul principal al locuitorilor din Alexandria a fost lipsa pământului și dorința acestora de a li se arenda moșia orașului la prețuri accesibile direct lor, eliminând arendașii.

Pentru a înțelege mai bine evenimentele voi prezenta orașul așa cum era el văzut în anii premergători răscoalei, în *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman*, scris de Pandelescu Georgescu⁵. Alexandria, reședință de județ, este situată pe lunca râului Vedea, care curge în partea de est a orașului și înconjurată din toate părțile de dealuri. Este punct de intersecție al mai multor drumuri, al drumului național București-Alexandria, al căilor județene, Alexandria-Roșiori, Alexandria-Zimnicea.

Suprafața orașului era de 244 ha, străzile drepte și foarte largi; moșia orașului era la 1897 de 2.500 ha arabile, o pădure Bombroasca în întindere de 70 ha și un loc viran de 50 ha la marginea de nord-est: „locul de petrecere al locuitorilor în timpul verii”.

De la această moșie a pornit mărul discordiei în 1907. Ea era arendată pe bani țăranilor din Alexandria care îl lucrau. Prețul era de 25 de lei pogonul iar hectarul 50 de lei⁶. După instituirea organelor administrative de orientare conservatoare, acestea au

³ Pandelescu Georgescu, *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman*, București, 1897.

⁴ R. Rosetti, *op. cit.*, p. 395.

⁵ P. Georgescu, *Dicționarul geografic, statistic, economic și istoric al județului Teleorman*, București, 1897, p. 7-8.

⁶ Expoziția Generală Română din 1906, Secțiunea a X-a: *Asistență, igienă, economie socială*, p. 294.

fiecut o licitație publică și pământul de arendat a fost dat la persoane ca: „funcționari, cărmari, tâmplari, plopumari, cojocari. Chiar membrii din consiliul comunal [...] ajutorul de primar are 400 de pogoane”⁷.

Artificiul consta în felul următor: meșteșugarii luau pământul în arendă și îl subarendau celor care de drept îl munceau - orășenii, agricultorii de meserie. Aceștia din urmă erau cei care lucrau mai departe pământul dar la prețuri mult mai ridicate pentru că prin acest artificiu pământul era subarendat și costa mai mult, având intermediari.

Din chestionarul realizat cu ocazia expoziției din 1906 reiese că prețul pe anul 1905 nu era mai mare decât în celelalte orașe aparținând județului dar în primăvara anului 1907 prețul lui a crescut brusc. Lipsa pământului îi făcea pe locuitorii Alexandriei să accepte plata, învoielii agricole nu existau, orașul neavând arendași decât de ocazie⁸. Legea din 1864 i-a trecut cu vederea pe alexandrinii, aceștia rămânând neîmproprietăriți⁹.

În toamna anului 1906, în jur de 200-300 de țărani au făcut petiții pentru recuperarea pământului de arendă din Alexandria, Poroschia și împrejurimile orașului. În fruntea lor fiind: Ștefan Șt. Măndreanu, Anton Văcăreanu, Traian Enescu toți membrii ai Partidului Liberal, în opoziție, ultimul și proprietar care-și lucra în regie moșia din comuna alăturată orașului-Nanov¹⁰.

O mărturie a unui alexăndrean, agricultor-căruțaș, un om care depozitează informațional, spune: „de câteva luni de zile am văzut mereu agitație printre ei (n.n. plugari). Nu le-au dat lor pământ în arendă, iar alții căutau ca din această chestie să facă politica de opoziție”¹¹. Se întâlneau pentru a semna o petiție pe care să o trimită regelui, prezentându-i acestuia situația din oraș. Această mișcare politică de susținere a semenilor din partidul tău era înțeleasă în epocă. Aghiotantul de poliție G. C. Mocanu consideră: „moșia nefiind așa de mare se obișnuiește a se arenda la partizanii partidului de la frunte de aceea acuma în capul nemulțumiților se așezase aceștia (n.n. Măndreanu, Văcăreanu, Enescu, Iliescu învățătorul din Poroschia toți de la opoziție)”¹².

Alexandria, oraș de câmpie, nu putea avea decât o populație care trăia din agricultură și din negoțul cu cereale. Cea mai mare parte din locuitori se ocupa cu agricultura, învoindu-se în dijmă, atât pe domeniul comunei cât și pe alte moșii vecinate. Populația în Alexandria era la 1897 de 11.503 suflete din care 5.546 capi de familie și 2.110 contribuabili. După naționalitate erau: 9.774 români, 928 sârbi, 685 bulgari, 59 evrei, 26 greci, 12 austro-ungari, 8 germani. După confesiune: 11.413 ortodocși, 59 mozaici, 8 protestanți, 2 catolici¹³. Din această statistică vedem că în Alexandria evreii nu constituiau o problemă, fiind puțini și populația diversificată.

Comerțul de cereale, după P. Georgescu, a luat avânt după 1886 până la sfârșitul secolului XIX-lea, această afirmație se bazează pe faptul că s-a construit în oraș multe magazine¹⁴; desfacerea lor făcându-se prin portul Zimnicea și pe căile ferate

Arh. St. Teleorman, *Curtea cu jurați*, dos. 45/1907, f. 70.

Expoziția Generală..., p. 291-298.

Ibidem.

Arh. St. Teleorman., *Curtea cu jurați*, dos. 45/1907, f. 73.

Ibidem, f. 82.

Ibidem, f. 66.

P. Georgescu, *op. cit.*, p. 7.

P. Georgescu, *op. cit.*, p. 8.

care s-au construit tot în această epocă și care lega Alexandria de Roșiori și Zimnicea. Importanța era acordată agriculturii și în special cerealelor.

Orașul la 1905 avea o fabrică cu aburi sistematică, trei mori cu abur și cinci ateliere mecanice de reparat mașini agricole și fierărie. În ele lucrau 55 de lucrători, puțini pentru un oraș reședință de județ. Marea majoritate era dată de agricultori¹⁵.

Orașul Alexandria prezenta o deosebită importanță prin însemnatul număr de prăvălii și prin comerțul întins care se face cu locuitorii satelor de împrejur, de pe Valea Vedii, a Teleormanului și din jud. Vlașca. Avea două piețe mari, una pentru cereale unde populația rurală din satele din împrejurimi și din județul Vlașca veneau în fiecare vineri pentru a-și desface produsele și a se aproviziona cu cele necesare traiului și o altă piață unde era concentrată vânzarea tuturor articolelor de necesitate zilnică.

Evenimentele din 9 martie 1907 au avut loc într-o zi de vineri când se ținea târgul săptămânal iar sătenii din comunele vecine se aflau la cumpărături. La aceștia s-au adăugat cei 200 de rezerviști chemați la încorporare în vederea trimiterii lor în Moldova. Era o populație numeroasă în acea dimineață de primăvara în orașul Alexandria. Cu toții vor participa la devastările și la extinderea răscoalei în orașele și satele județului. Din documentele vremii știm că totul a fost spontan. Analizând faptele am crede că această zi a fost aleasă special, atât scena cât și actorii au fost la parametrii ideali.

Mihail Constantinescu, „comandant de sergență”, depune mărturie cu privire la eveniment: „În seara de 8 martie, venind știre de la campanie că urmează a se face mobilizarea rezerviștilor, am pus de s-a sunat goarnea și s-a tras clopotele în mahală - a doua zi 9 martie dimineața a început să se adune în piața orașului rezerviștii atât cei din oraș cât și cei din comunele vecine”¹⁶. Printre cei adunați în piață erau și veterani din războiul de independență care le cer rezerviștilor să nu plece la armată să-i omoare pe cei de o condiție cu ei din Moldova. Nemulțumirea era mai veche pentru cei care au luat parte la războiul de independență, guvernării i-au răsplătit doar cu: „câteva locuri cu piatră în Dobrogea”¹⁷. Această colonizare realizată după războiul de independență a fost un proiect încheiat într-un timp record și cu efecte mulțumitoare pentru politicienii români și mai puțin pentru țărani. Concluzia o găsim la R. Rosetti: „întăile cereri de pământ sunt din primii ani care au urmat războiului de independență, ele coincid cu înmulțirea împărțirilor între fiii de clăcași și cu nemulțumirea rezerviștilor cărora nici nu se gândea guvernul să le dea pământul făgăduit”¹⁸.

Din piață au plecat la gară unde atmosfera s-a tensionat și la îndemnul mulțimii, rezerviști nu au mai plecat cu trenul și s-au întors în oraș. Adevăratele evenimente de acum se precipită, toată populația se îndreaptă spre centrul comercial al orașului. Cojocarul Enea Florea cu prăvălie pe strada Tudor Vladimirescu nr. 40 a văzut grupul de revoltați: „În capul lor pe Lambre a lui Meluș Casapu cu un satâr în mână și comanda la lume, aci băieți, atunci lumea care îl însoțea s-a pus să devasteze și să distrugă”¹⁹.

¹⁵ *Expoziția Generală...*, p. 297.

¹⁶ Arh. St. Teleorman, *Curtea cu jurați*, dos. 45/1907, f. 108.

¹⁷ *Ibidem*, f. 60.

¹⁸ R. Rosetti, *op.cit.*, p. 375.

¹⁹ Arh. ST. Teleorman, *Curtea cu jurați*, f. 112.

Răscoala din Alexandria a debutat cu distrugerea prăvăliilor evreiești „de la mine din curte am văzut cum răzvrătiții aruncau marfă pe drum și devastau magazinul lui Avram Segal²⁰, iar evreul Foian Zisman a venit la mine ca să-i găzduiesc că era informat că acei răsculați are să-i devasteze și lui prăvălia și așa s-a întâmplat”²¹. Răsculații au găsit cu cale să anuleze puținii evrei care făceau negoț pe strada principală a Alexandriei, distrugând și sinagoga.

Mărturiile ale momentului le găsim în declarații de unde relatăm felul în care alexandrinii au trăit evenimentul: Pârvan Tane „se ascunde fiindcă vine revoluția”; G. C. Mocanu, aghiotant de poliție: „eu am fugit”; Anghel Vasilescu, librar tipograf: „am stat în casă”; mulți spun că au văzut de la fereastră toate devastările. Nu am găsit nici o mențiune că a luat cine parte la răscoală din cei interogați și cu toate acestea tot centrul orașului format din prăvălii a fost devastat iar mărfurile au dispărut. Printre urmași s-a transmis informația că toți orașenii s-au bucurat de mărfurile furate.

O mișcare care s-a cumulat cu cea din Alexandria a fost în Poroschia unde învățătorul satului Iliescu, de orientare liberală, a fost considerat capul răsculaților. Cu doi ani în urmă a început să spună la săteni că răposata proprietară, Haritina Gigurtu, ar fi lăsat pământul lor și că a sosit vremea să intre în posesia lui. Sunt procentual mai multe mărturii privind vinovăția acestuia decât cele de nevinovăție. O explicație o găsim în influențarea martorilor: „că domnul Mihăilescu (n.n. arendașul moșiei din Poroschia), preotul Rădulescu și notarul l-a învățat să spună că Iliescu l-a învățat să se răscoale, căci numai așa vor scăpa de pușcărie, altfel vor sta toată viața la ocnă”²².

Preotul paroh depune și el mărturie cum trei săteni au venit să le facă o molitvă de dezlegare de jurământ: „de ce a făcut că nu va spune ce știu ei despre răscoală, și că acum trebuind să spuie voiește să fie dezlegați de jurământ”²³. Interesant că cei trei nu se regăsesc mai departe în depozițiile de martori sau de informatori ca să aflăm adevărul. Locuitorii din Poroschia încearcă să intre în oraș a doua zi pentru a distruge primăria și a da drumul arestaților, dar sunt respinși de armată.

Siguranța publică în oraș era încredințată unui polițai, ajutat de un comisar-director cu trei comisari și alți agenți polițienești inferiori²⁴. Din cele 90 de persoane interogate găsim la „dipozițiunea de informator” trecuți șase polițiști, toți cei care asigurau liniștea publică a orașului. Din mărturiile reiese că au fost depășiți de eveniment²⁵. Armata venită în data de 10 martie a reușit într-un timp record să facă liniște.

Din analiza declarațiilor persoanelor interogate remarcăm că cei mai mulți participanți la evenimente se încadrau ca vârstă între 21 și 31 ani, aceștia fiind în majoritate rezerviștii. Ca sex 96,7% erau bărbați, femeile erau trei, una efectua o profesie, celelalte fiind casnice. În ce privește ocupația cei mai mulți erau plugari; meșteșugarii și muncitorii formează cumulat o altă categorie răspândită. Se vede accentul pus pe mărturiile oferite de cărciumari, sunt interogați cinci, aceștia deținând informații cu privire la toate evenimentele din localitate.

²⁰ *Ibidem*, f. 113.

²¹ *Ibidem*, f. 115.

²² *Ibidem*, f. 135.

²³ *Ibidem*, f. 134.

²⁴ Pandelescu Georgescu, *op.cit.*, p. 7.

²⁵ Arh. St. Teleorman, *Curtea cu jurați*, dos 45/1907, f. 107.

Răscoala de la 1907 din Zimnicea

Zimnicea, oraș situat pe partea stângă a Dunării la o depărtare de 2.800 m de la fluviu, avea la 1897 o întindere de 365 ha. Orașul s-a format pe fosta proprietatea a principelui Al. Ipsilante, târguleț și port mic în sec. al XVIII-lea, la începutul sec. al XIX-lea se populează după arderea orașului Șiștov (1810) cu bulgari. După același izvor la 1812 orașul avea 20.000 de case²⁶.

Portul la Dunăre a luat avânt între 1830-1839 când după organizarea dată de Kisseleff, s-a hotărât ca orașele de pe malul Dunării să fie capitale de județ, pentru siguranța hotarelor. Activitatea portuară era modestă datorită malului puțin favorabil pentru abordarea vaselor și vapoarelor, în perioada de ploii portul se inunda iar debarcarea vaselor se făcea la 5 km mai sus de oraș.

Activitatea comercială era pe la 1900 mai mult decât modestă, singurul domeniu în care prospera era comerțul cu cereale, aici se realizau cumpărări de cereale de către reprezentanții caselor comerciale din Brăila și din străinătate. Industria nu exista: câteva ateliere de cojocari, cizmari, lemnari și fierari. La 1905 orașul avea 2 mori cu abur și o fabrică de apă carbogazoasă²⁷.

Orașul se împărțea în trei suburbii: Sfinții Împărați, Sf. Apostoli și cătunul din nord-vest format în totalitate din populație rurală, care posedă în raza orașului pământurile date de legea rurală.

Populația la 1891 era de 5 001 de suflete, după naționalitate: 4.575 români, 101 de bulgari, 35 sârbi, 59 de grecii, 225 austro-ungari și 6 evrei²⁸. Față de Alexandria segmentul reprezentat de evrei era luat de greci, aceștia se regăsesc în sectorul comercial al orașului cu prăvălii în centru.

Evenimentele din 10 martie 1907 au avut două cauze: arendarea moșiei Zimnicea la un preț ridicat de către arendașul Arsenie, de origine grecească și construirea căii ferate din oraș până în port. Prima cauză atingea interesele plugarilor. La întrebarea din chestionarul din 1905: „câți țărani sunt învoiți la arendași sau proprietari”? Răspunsul este 490. Un număr mic din cei 4.500 de români care în marea majoritate lor se ocupau cu agricultura. Breasla căruțașilor ar fi rămas fără obiectul muncii prin construirea căii ferate, urmând a „muri de foame”²⁹.

Catalizatorul acestei stări de nemulțumire au fost evenimentele din Moldova și mai aproape spațial: Alexandria. Ziarele nu au făcut altceva decât să propage mișcarea, primarul Zimnicei depune mărturie: „de notat este că pe atunci se opriră trimiterea jurnalelor în provincie, tocmai în scopul de a nu escita mintea țăranilor cu întâmplările din Moldova”³⁰. Cu toată interdicția orașenii au continuat să citească ziarele aduse direct din București în locuri publice, cârciumi, pe vapor și să comenteze situația din țară. De aceste lucruri autoritățile vor afla în timpul interogatorului.

Din dosarele Curții cu jurați sintetizăm încercarea poliției locale de a descoperi izvorul nemulțumirilor și persoanele acuzate de a ridica locuitorii la revoltă. Sunt trei categorii declarate instigatoare la răscoală: partidul de opoziție reprezentat al

²⁶ Pandelescu Georgescu, *op. cit.*, p. 374.

²⁷ Expoziția Generală..., p. 314.

²⁸ Idem, p. 370-380.

²⁹ Arh. St. Teleorman, fond *Curtea cu jurați*, dosar 25/1907, partea I, f. 122.

³⁰ Idem, f. 405.

de D. Panaitescu, de profesie comerciant de cereale iar în timpul liber făcând politică liberală. În al doilea rând șefii căruțașilor: I. Pârlivie, I. Vătafu, D. C. Voia, I. S. Hătrănu, cei care „cărmuie la noi tot în Zimnicea. Dacă ei vor să urce prețurile la săratul produselor în port atunci îndeamnă lumea să facă grevă și tot așa pentru ce vor să facă”³¹. În al treilea rând rezerviștii, care s-au întors din Alexandria unde au participat la răscoală, aceștia fiind ridicați de evenimente la rangul de conducători.

Din cele trei categorii singurii care nu au fost surprinși de proporțiile răscoalei și care au luat parte activă au fost șefii căruțașilor, ei se regăsesc ca semnatori ai cererilor zimnicenilor din 11 martie 1907 (vezi anexa). Interesante în formă și în fond, ele ating problema pământului cât și problema electorală. Pe tot cuprinsul Teleormanului răscolat nu a existat o asemenea petiție. Este singura localitate în care răscolii au fost atât de bine organizați încât la o zi de la declanșarea răscoalei să se prezinte cu o cerere atât de pertinentă. Cererea de pământ pe baza numărului de brațe și de vite amintea de reforma lui Cuza, singura care a ajuns la sufletul țaranului român. Țăranii mai cereau, în premieră, să li se acorde drept de vot astfel încât interesele lor să fie reprezentate de cei de o categorie cu ei. Petiția din Zimnicea este singura de acest gen din istoria răscoalei din 1907³².

Partidul de opoziție, în persoana fostului primar D. Panaitescu recunoaște că: „am adevărat că le-am spus de multe ori să se unească cu toții pentru ca să batem pe răsturnatori la spate, însă prin aceasta înțelegând să-i batem la voturi în alegeri. N-am avut nici un fel de instigațiuni printre țărani ca să facă răscoală”³³. Campania era dusă înainte pe motiv că: „guvernul este pe ducă și că la viitoarele alegeri să lupte ca să steagă numai ei țărani în consiliu, cu el în cap”³⁴.

Rezerviștii au fost mai mult canalul de transmitere a răscoalei participând la evenimente în fruntea nemulțumiților. Din interogatoriu aflăm că aceștia au revenit în Zimnicea după ce au luat parte la evenimentele din Alexandria: „le-am spus că în Alexandria este revoluție”³⁵. Exemplu lui D. I. Mierlea: „rezervist chemat la concentrare în ziua de 9 martie a plecat cu trenul cu ceilalți rezerviști însă de la gara Alexandria a luat parte la devastările de acolo și a doua zi 10 martie a venit în acest sat, răscolând pe țărani și fiind cap al devastatorilor”³⁶.

În timpul evenimentelor s-au remarcat și alte persoane: G. Șerb care a strigat vinul la oameni „hai să mergem să devastăm”³⁷ sau „am văzut în capul mulțimii pe un Cevei care era cu o sticlă în mână și striga, «Săriți frați zimnicari, ura să trăiască țara Românească», [...] el scria pe cei la care trebuia să se mai ducă să devasteze”³⁸.

Armata a venit în aceeași zi și încercând să liniștească spiritele a împușcat două persoane și o a trei a fost rănită ușor deoarece mulțimea înfierbântată de vinul rănit la conacul arendașului Arsenie, a ripostat.

În darea de seamă din 20 martie înaintată prefectului sunt cuprinse toate

Idem, f. 192.

Marea răscoală din 1907, p. 364.

Idem, f. 462.

Idem, f. 404.

Idem, f. 401.

Idem, f. 135.

Idem, f. 65.

Idem, f. 387-389.

imobilele care au fost devastate: 8 case, localul de cafea, două prăvălii de băcănie, prăvălia de manufactură, prăvălia de băcănie, bragagerie și mărunțișuri. Proprietarii erau: D. Arsenie, de naționalitate grec; D. Mandafonis, grec; N. Bojanopol, român-macedonean; T. Halchias, grec; D. Lavda, grec; L. Capolide; T. Vlaciote, român-macedonean; N. D. Polopolo; N. Calatache, grec; T. Balsamache, grec; S. M. Avram, T. Levi; I. Simeon, bulgar-supus otoman.

Dacă răscoala în oraș a avut un caracter revoluționar transmisă la sat ea a devenit răscoală. Țăranii au devastat și incendiat conacele, au pus pe fugă proprietarii.

În noaptea aceleași zile, 10 martie 1907, cei din oraș: „au trecut în comuna Năsturelu, cătunul Zimnicele, unde răsculând pe locuitorii de acolo, au pornit la casele și acarele de pe moșie Zimnicele ținută în arendă de frații Grigore și Ilie Fotino”³⁹. Moșia arendată de aceștia avea o întindere de 4.500 de hectare. Mărturiile celor din Năsturelu confirmă afirmația șefului poliției de mai sus astfel: „au venit și la mine zimnicarii să mă scoale să merg la conacul lui Fotino, să punem foc” sau „zimnicarii ne-a revoltat”⁴⁰. Prin aceste mărturii cei interogați încearcă să se dezvinovățească și totodată încercau să nu-i trădeze pe ceilalți când erau întrebați: „Cine a participat? Care au fost capii răscoalei”?

Întrebările la interogatoriu din 17 martie 1907 au fost mult mai precise. Răspunzând la întrebarea: „Ați participat la răscoală”? Toți răspund prin a enumera bunurile furate, puțini sunt cei care motivează: „eu nu am luat nimic, poate surorile mele”⁴¹, „nu eu nevastă-mea”⁴². Interesant capitol al răscoalei din Zimnicea, dosarele abundă în procese-verbale încheiate în urma perchezițiilor efectuate la domiciliu locuitorilor în care sunt trecuți toți cei la care s-au găsit obiecte furate. În acest fel vedem că a existat o mare parte de participanți care s-au folosit de evenimente pentru a se căpătui.

În tabelul nr. 6 din dosarul *Curții cu jurați* privind răscoala din Zimnicea persoanele trecute nominal au fost supuse interogatoriului între 17 martie până la 3 aprilie, în mai multe etape.

Din analiza tabelului reiese că sectorul de vârstă care a dat majoritatea participanților era între 21-40 de ani; femeile nu sunt reprezentate; ocupația de bază este dată de plugari 53%. Informațiile se primesc de la: lăutari, fierari, mai puțin de la organele de ordine, ocupate cu recuperarea bunurilor furate.

Între cele două orașe motivul de la care a pornit agitația spiritelor este identic: moșia de arendat, la fel persoanele ancorate politic care au întreținut atmosfera preroăscoală.

Diferențe între Zimnicea și Alexandria sunt date de cei care s-au ocupat cu ancheta, aceștia au pus accentul în mod diferit, în primul oraș poliția a încercat o recuperare a obiectelor furate, în al doilea s-a realizat doar o identificare a persoanelor implicate.

În ambele orașe mișcarea a avut mai mult caracter de revoluție, sentimentul de libertate, de anulare a ordinii existente era pregnant, haosul dominând.

³⁹ Idem, f. 47.

⁴⁰ Idem, f. 395, 404.

⁴¹ Idem, f. 182.

⁴² Idem, f. 172.

În orașul Turnu-Măgurele, starea de nesiguranță a organelor de conducere locală era accentuată, aici era și reședința județului. Mișcarea a fost inversă comunele limitrofe au vizat ocuparea orașului. Pe 11 martie o coloană formată din 1.000 persoane din comuna Traian, Năvodari, Poiana și Măgurele amenința cu pătrunderea în oraș. Conducerea orașului cerea insistent în acele zile venirea armatei pentru a stopa exodul de populație rurală: „În acest moment în 13 martie un însemnat număr de răzvrățiți [...] au năvălit în orașul Turnu-Măgurele pradă, devastează orașul. Trupele în frunte d-l ofițer și d-l substituit, dâșii înaintând, trupele după două somații legale au tras, au împușcat însă trei țărani și nici un rănit, căci alții s-au retras în apropiere prin case în satul Măgurele unde așteptau. S-au făcut mai multe arestări. Este temerea de a avea un dezastru, rog a binevoi a ordona trimiterea armatei în număr suficient“ (documente aparținând Muzeului de istorie din Roșiorii de Vede). În fața țăranilor revoltați de frică familiile arendașilor și moșierilor refugiați în oraș, cereau trecerea graniței în Bulgaria, la Nicopole⁴³.

În Roșiorii de Vede aceeași mișcare de la sate amenința invadarea orașului: „pârjolul, asasinatetele, devastările se întinseră spre Roșiorii de Vede iar armata venea agale în urma lor. Roșiorii de Vede a fost scăpat de vigilența gardei de orășeni condusă de: polițai Rafail cu 50 de gardiști care opriră la barieră cete formate din 3-5 000 săteni“⁴⁴.

Răscoala din 1907 la sate

Județul cuprindea la 1907: 14 plăși, 128 comune, 69 sate, 3 cătune și 4 comune urbane⁴⁵.

Dintre 128 de comune în 33 nu s-a devastat fie că a venit armata, este cazul comunelor: Drăgănești, Scrioaștea, Segarcea din Vale, Segarcea din Deal, etc., fie că nu existau proprietăți sau conace⁴⁶. Singurul caz în care țăranii au stat strajă să nu distrugă nimic cei din alte sate a fost moșia Ștorobăneasa unde erau proprietari vechea familie Racotă care își lucrau pământul în regie proprie.

Răscoala începută în Alexandria s-a extins radiar cuprinzând comune din nordul, sudul, centru și vestul județului.

Răscoala la sate a început la 10 martie în comuna Bivoliza situată spre vestul județului, de unde s-a extins spre centrul și apoi spre nord cuprinzând satele: Cetatea, Marița, Rădoiești, Sființești, Sârbii-Sființești. Tot în aceeași zi a izbucnit în sudul județului la Piatra și Lisa comune în care răsculații au atacat stănele de oieri din balta Șuhala veniți din Transilvania la iernat și unde si-au împărțit oile acestora. Răsculații nu ieșit din cadrul normal al răscoalei și au vizat pe toți cei care aveau o stare materială bună, se găsesc două cazuri: cei din Bârla au distrus proprietatea țăranului Ion Dincioiu care avea 15 ha, a celor din Săceni care vor da foc proprietății țăranului înstărit Ion Ene Zamfirescu, a celor din Drăgășani care vor distruge cărciuma din sat împărțind

⁴³ I. Popa, I. Bală, *op. cit.*, p. 29.

⁴⁴ Petre Stroiescu, *Orașul Roșiorii de Vede*, 1933, p. 46.

⁴⁵ I. Popa, I. Bală, *op. cit.*, p. 21.

⁴⁶ Idem, anexa care face parte din: *Expunerea situației județului Teleorman pe anul 1906-1907 prezentată consiliului județean de Dim. C. Iarca*, prefectul județului, la deschiderea sesiunii extraordinare de la 15 oct. 1907, Turnu-Măgurele, Tipografia G. Stoicescu, 1907, p. 7.

mărfurile⁴⁷.

10 martie a însemnat începutul răscoalei în Bragadiru comună situată spre sudu-estul județului apropiată de granița județului vecin, Vlașca. Aici se afla proprietatea Irina Dumba care se întindea pe o suprafață de 10 000 de hectare, arendată Cei 48 de rezerviști întorși din Alexandria au imprimat un caracter violent răscoalei care va dura 4 zile până la venirea armatei. Răsculații vor intra în comunele vecine Conțești, Cervenia, Frumoasa, Găuriciu, Șoimu, Smârdioasa și apoi vor trece în județul vecin în comunele: Bujoru și Pietroșani. Vor distruge și incendia conacul proprietarei I. Dumba, conacul din Scăiești, proprietățile: O. Fotino din Conțești, S. Trandafir din Frumoasa, Cantacuzino din Șoimu⁴⁸.

Din comunele unde răscoala a izbucnit la 10 martie, imediat după cea din Alexandria, au plecat răsculații în celelalte comune în zilele următoare. La 11 martie ajung răsculații din Bivolțița în Săceni urmând traseul Ciurari, Drăgășanei, Dobrotești, aci ard conacul familiei Berindei, rămânând doar o ruină, se continuă traseul cu Beuca, unde vor participa patru membrii ai consiliului comunal. Pe teritoriul comunei Beuca frații Berindei aveau o moșie de 1 360 de hectare, Ana Berindei 1 150 de hectare, în comuna Dobrotești Ion D. Berindei 650 de hectare. Toate aceste proprietăți au fost devastate.

La 11 martie centrul județului este răsculat Merii Goala și Dulceanca sunt comunele unde doar intervenția armatei îi va opri din distrugerea conacului, cârciumii, caselor aparținând cămătarilor din sat.

În sud-vestul județului răscoala a ajuns mai târziu pe 12-13 martie este cazul comunelor: Plopii-Slăvitești, Uda-Clocociov, Slobozia-Mândra, Cucuiești, Didești, Știrbești, dar tot la fel de violentă, durata o fost mult redusă armată aflându-se în județ.

În urma evenimentelor au fost înregistrați 8 morți și un număr de 700 de arestați la 15 martie și până la 1 aprilie de 2000. Condițiile precare sunt semnalate de prefectul de Teleorman la 28 martie 1907: „Deținuții din răscoală sunt până acum peste 700, cred că în interesul sănătății lor și a sănătății orașenilor este bine să-i punem în parte pe două șlepuri pe Dunăre fiindcă localul poate deveni un focar de epidemie“⁴⁹.

Lucrurile și obiceiurile au revenit la normal mai mult sau mai puțin, a durat reșezarea oamenilor după ce în 5 zile s-au văzut stăpâni pe întreg teritoriul județului.

Cel mai important eveniment social din întreaga perioadă modernă a României a avut repercusiuni asupra mentalului colectiv, a economiei, a politicii pe o perioadă de jumătate de secol.

Răscoala de la 1907 în Teleorman a avut un caracter aparte prin propagare, participanți, motivații, ele totuși sau încadrate în curentul mare, general al țării. Punctul de plecare au fost orașele Alexandria și Zimnicea cu extindere radianță în satele limitrofe și în timp în toate satele județului. Perioada de propagare în tot județul a fost extrem de mică pe 9 martie a izbucnit în Alexandria iar a doua zi ea era prezentă până în centrul, nordul, sudul județului, pe 11 martie pe teritoriul județului limitrof - Vlașca iar în 12 martie în Olt. Până pe 14 martie ea a cuprins întreg județul Teleorman. Participanții principali, speciali în cazul Teleormanului, au fost rezerviștii din Zimnicea

⁴⁷ *Marea răscoală a țărănilor din 1907*, p. 373, 375.

⁴⁸ *Idem*, p. 367-368.

⁴⁹ Fondul arhivistic al Muzeului de Istorie din Roșiorii de Vede.

și Alexandria care trebuiau să ajungă în Turnu-Măgurele de unde erau înregistrați cu destinația Moldova, pentru stoparea răscoalei. Ei au fost catalizatorul principal al răscoalei, prin ei răscoala s-a propagat în sate și comune diferite în aceeași zi, tot ei au fost cei care de cele mai multe s-au aflat în fruntea celor care își vor face dreptate sau parte.

Perioada comunistă, a acordat o importanță exagerată momentului 1907, numai pentru a-și argumenta politica economică agrară și a incrimina monarhia și partidele politice. A fost momentul cel mai popularizat din istoria României în perioada 1949-1989. Revenind la județul Teleorman, acest eveniment a dat naștere unui muzeu intitulat: „Răscoala din 1907” care a ființat din 1965 până la 1989 în Roșiorii de Vede. Împreună cu muzeul de la Flămânzi, satul de unde a pornit răscoala din 1907, erau sigurele muzee tematice din țară prezentând un singur eveniment, celelalte parcurgând întreaga cronologie istorică.

Spațial suntem între două tendințe cea impusă de istoriografia comunistă și cea care s-a transmis din perioada contemporană răscoalei și care glăsuia astfel: „Problema agrară este fundamentală în țara noastră”⁵⁰. Amândouă a dat o mare însemnătate acestui eveniment social. Rezolvarea într-o societate în care sporul demografic a fost ascendent pe baza a rămas agricultura nu a venit decât după 1944 prin industrializarea țării și absorbirea populației. Cu singura diferență: comuniștii nu s-au priceput să traseze granița dintre necesar și megalomanie.

Redăm în anexă cererea locuitorilor din Zimnicea din Arhivele Statului Teleorman, fond *Curtea cu jurați*, dosar 25/1907, partea I, f. 350:

„Domnule Căpitan,

Subsemnații în delegație avem onoarea a supune la cunoștința dumneavoastră cererile dorințe ale locuitorilor țăranilor din Zimnicea și împrejurimi: Cerem Statului Guvern a legifera de a ni se da nouă moșia Zimnicea și celelalte de prin împrejurimi și vom răspunde plata de arendă după cum se va chibzui de Guvern, servitat de casa Centrală a Băncii Populare.

Fiind timpul apropiat pentru ieșirea la munca câmpului, cerem să nu fim împiedicați de a face semănăturile trebuincioase spre a nu rămâne muritori de foame ca în trecut, căci semănând în pământ avem speranța de a culege și ne obligăm a ne supune legilor ce va face Guvernul. În această direcție și să ni se dea cât atât pământ după puțința brațelor fiecăruia muncitor atât de muncă cât și de pășunatul vitelor.

I. Cerem ca să fim toți egali la alegerea deputaților pe care îi trimitem în cameră la facerea legilor țării noastre.

II. Cerem ca să nu se condamne nici unul din răsculați pentru devastările comise făgăduind să fim liniștiți de azi înainte căci suntem deopotrivă.

Delegați: I. Pârlivie

I. A. Bătrânul

N. I. Stăncioiu

F. G. Suhoianu

Zimnicea 11 martie 1907.

THE UPRISING OF 1907 IN TELEORMAN

Abstract

The world was shocked because of the spreading of the uprising began in March 1907 in Moldova as an anti-Semitic uprising (in Moldova the most of the land agents were Jewish). In Walachia the uprising had an anti-land owner character, because the peasants asked for land.

Some of the characteristics of the uprising from Teleorman are different from those from the rest of the country: its spreading in distant parishes was to the reservists who retreated themselves after the uprising from Alexandria; in this county the catalyser was the town not the village.

The uprising from Teleorman was different because of its spreading, partners and motivations.

Although all of them were globally similar to those from the rest of the country.